

VROEGE VOGELS

TERWIJL DE REST VAN
DE WERELD NOG SLAAPT

Tekst DOUWE ANNE VERBRUGGE | Fotografie OTTO KALKHOVEN

Terwijl het gros van de mensen om vijf uur in de ochtend nog lekker ligt te snurken, heb je ook vroege vogels. Mensen die voor hun werk of voor hun plezier vroeg uit de veren gaan. En eerlijk is eerlijk, de ontwakende natuur is in de vroege schemer wel op z'n mooist. De ochtendstond heeft goud in de mond!

Boswachter
CHRIS ROST

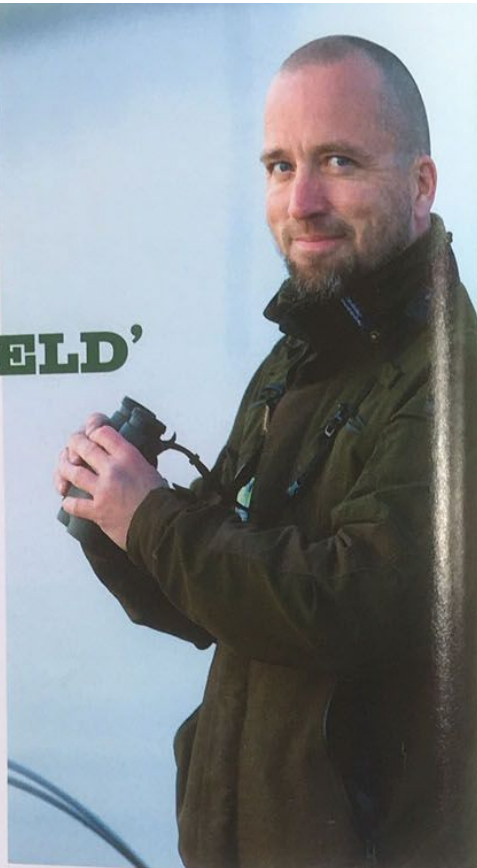
'JE TREEDT IN HUN WERELD'

"In het broedseizoen van de weidevogels ben ik extra alert op wandelaars die door weilanden lopen waar het niet mag. Vanaf mijn boot kan ik goed toezicht houden", vertelt de 44-jarige Chris Rost met een flink Amsterdamse tongval. Hij is boswachter bij het Landschap Noord-Holland en heeft onder meer de Eilandspolder bij Driehuizen onder zijn beheer. "En ja, ik ben er vroeg bij, want dat zijn sommige hondenbezitters ook. Niet dat ik snel een proces-verbaal opstel, maar onlangs was het toch raak. Iemand die wist dat hij hier niet mag komen, liet er zijn hond uit. Zonder riem. Dan ga je een stap te ver bij mij."

Damp trekt op van het water en op flinke hoogte trekt een groep wulpen over. Maar het is vooral het geroep van de grutto's en het gegak van de grauwe ganzen dat indruk maakt. "Dat is toch wel de kick. De rust die het landschap op de vroege ochtend uitstraalt en tegelijk de herrie van de beesten die al bezig zijn. Je treedt in hun wereld." Chris vertelt dat in de Eilandspolder echt alles uit de kast wordt getrokken om het de weidevogels naar de zin te maken. "Om rovende vogels geen schuil- of uitzichtplek te geven maaien we het riet en halen we bomen weg. We bouwen nestvlotjes voor de visdiefjes, want deze sternstjes zijn extra actief in het wegvagen van roofvogels. Als boswachter moet ik een pet opzetten, want ze pikken echt op je hoofd. Maar grutto's hebben in de sternstjes ideale helpers gevonden bij het beschermen van hun kroost."

De kleine ijzeren molentjes die hier het Noord-Hollandse polderlandschap sieren, worden ingezet voor het waterbeheer. "Ik kan ze heel precies afstellen om een ideaal plas-drasgebied te creëren. Als de weidevogelpullen gaan lopen,

zorg ik ervoor dat er slikranden ontstaan door het water te laten zakken. In dat slik zit volop voedsel. In de winter staat het water meestal hoger. Trouwens, ik vind het op winterochtenden bijna nog mooier. De kleuren zijn dan bij opkomende zon nog intenser. Het riet dat er dan nog staat, glinstert als goud bij laagstaande zon." Naast het beheren en toezicht houden leidt Chris groepen mensen rond. "De laatste jaren heb ik meer mensenkennis opgedaan dan kennis van flora en fauna. Van allerlei groepen komen langs. Ornithologen vertel ik over het beheer van dit gebied, maar bij Amsterdamse scholieren richt ik me meer op de seks, drugs en rock 'n roll in de dierenwereld. Wist je bijvoorbeeld dat een scholeksterpaartje 'het' wel zestig keer per dag met elkaar doet? Met dat soort weetjes houd je hun aandacht wel vast!"

Veerman JOHN VAN SCHAIK

'HEEN EN WEER BIJ WEER EN WIND'

Dat de wekker om vijf uur gaat is voor veerman John van Schaik geen probleem. "Dat gebeurt al 34 jaar. Ik heb geen hekel aan de ochtenden." Om zes uur maakt hij zijn eerste tochtje naar de overkant van de Amstel. Meestal een fietser – met een abonnement kost een fietsovertocht 44 cent – die vroeg op zijn werk moet zijn. Van reistijd heeft de 57-jarige veerman zelf geen last. Zijn veerhuis ligt naast de veerpont van Nessersluis. "Dichter op je werk kun je niet wonen. Mijn opa en mijn vader, die ook pontbaas waren, woonden hier ook. Nee, geen van onze drie kinderen gaat het werk voortzetten." John van Schaik hoeft niet alle dagen vroeg op. "De ene week begin ik om zes uur, de andere week om één uur 's middags. Eerst deed ik het samen met mijn broer, maar die is gestopt. Ik wissel het werk nu af met andere veermannen."

Veel van de fietsers en automobilisten die John overzet, zijn bekende gezichten voor hem. "Rond acht uur is het spijtstijd voor mij. Met sommigen maak ik altijd een praatje, anderen hebben daar in de vroege ochtend minder behoefte aan. Ik heb zelf eigenlijk nooit last van een ochtendhumeur,

dus een leuk kletspraatje sla ik niet af." Voor een lang gesprek is overigens geen tijd. Binnen een minuutje heeft de pont de overkant bereikt.

Het werk verveelt de veerman geen moment. "Ik sta altijd buiten, een cabine is er niet. Je gaat heen en weer bij weer en wind; geen enkel moment op de dag is hetzelfde. Zojuist was het nog pikkedonker en nu, een half uurtje later, komt de zon al op. Toch een prachtig gezicht als die glanzende bol boven de horizon verschijnt!" Rare dingen heeft hij ook wel meegemaakt. Niet veel, maar toch ... "Vorig jaar voer ik terug van de overkant, en zag ik plots een knipperlicht onder water blinken. Het was donker weer en zware regenbuiten heersten die ochtend. Bleek een automobilist vanaf de veerstoep in één keer te zijn doorgereden. Hij had het water nooit gezien. Gelukkig kwam hij er heelhuids vanaf, maar dan klopt je hart wel even in je keel."

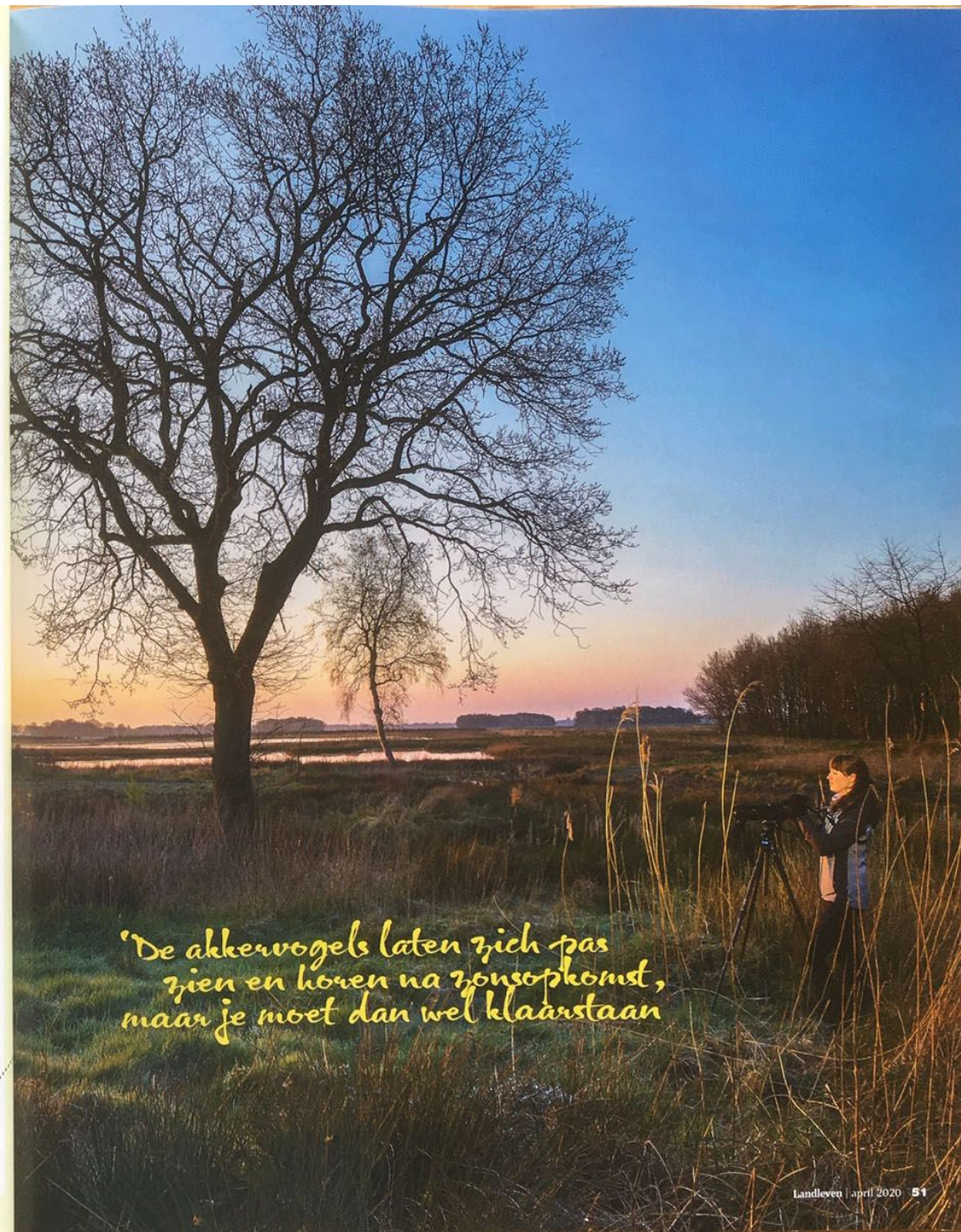

Vogelaar ANOUK STOLTE

'DE STILTE IS OVERWELDIGEND'

Het is best koud. Rijp overdekt het drassige gebied aan de rand van het natuurgebied Fochteloërveen, vlakbij het Drentse Bovensmilde. Dit is het telgebied van vogelaar Anouk Stolte. De 27-jarige fysiotherapeut is hier wekelijks te vinden met haar telescoop en haar verrekijker. De zon is nog niet op als Anouk de telescoop tevoorschijn tovert. Ze is op zoek naar akkervogels die zij in opdracht van GKA (Grauwe kiekendief – Kenniscentrum Akkervogels) telt, registreert en analyseert op hun broedgebied. "Als kind had ik al iets met vogels. Bij mijn grootouders op de boerderij hadden ze een voederplank. Zat ik samen met opa op het aanrecht te kijken wat er langskwam. Gelukkiger kon je mij niet maken." Mezen en merels laten al fern van zich horen. "Zij zijn er 's ochtends altijd als eerste bij. Hé, let op! Nu hoor je ook de fitis en de zanglijster ... het onderscheiden van de vogelgeluiden gaat mij probleemloos af, ook al ben ik nog steeds een beginner. Daar heb je de tjiftjaf. Da's een makkie. Te herkennen aan zijn getjiftjaf." Plots grijpt Anouk naar haar telescoop. Een slanke roofvogel vliegt laag over het landschap. Feilloos volgt ze de vogel met haar scope. "Bruine kiekendief!", roept ze. "Het is een mannetje. Te zien aan de grijze dekveren op de vleugel, de vrouw is voornamelijk bruin."

Het telgebied van Anouk bevindt zich op de grens van boerenland en het Fochteloërveen. "De akkervogels laten zich pas zien en horen na zonsopkomst. Maar je moet dan wel klaar staan. In de zomer, rond de langste dag, ben ik om vier uur 's ochtends in het veld. Met het vroege opstaan heb ik absoluut geen moeite. Het oranje licht, de dauw op het veld, en alles is rustig. De stilte is overweldigend. Op die momenten ga ik lekker zitten, doe mijn broodtrommeltje open om vervolgens een blauwborst voorbij te zien trekken: 'Gezellig dat je er ook bent!', roep ik 'm dan toe. Ik zit er in mijn eentje inderdaad. Als fysiotherapeut ben ik echt een mensenmens. Ik ben extravert en praat veel en makkelijk met iedereen. Maar één ochtend in de week heb ik lekker voor mezelf. Met de vogels! Maar ah, kijk es aan. Hoog in de lucht: een veldleeuwerik. De akkervogels worden nu echt wakker. Er zitten hier nog vrij veel veldleeuweriken. Daar zijn we trots op. En hoor je de graspieper?"

'De akkervogels laten zich pas zien en horen na zonsopkomst, maar je moet dan wel klaarstaan'

Krantenbezorger LUKE VAN DER HORST

'IK GA NIET EXTRA VROEG NAAR BED'

De kerkklok slaat zes keer. Het rustieke dorpje Nieuwer Ter Aa ontwaakt langzaam. Ook krantenbezorger Luke van der Horst rolt zijn bed uit. Tien minuten later stapt hij op de fiets om de ochtendkranten rond te brengen. "Ik doe het al vanaf mijn dertiende", vertelt de achttienjarige student die een HBO-opleiding tot leraar aardrijkskunde volgt. "Vroeg opstaan vind ik op zich niet erg en ik ga er ook niet eerder voor naar bed. Gisteren heb ik tot twee uur 's nachts zitten gamen met een vriend. Dat vind ik veel te leuk, dus laat ik ik niet achterwege. Nou heb ik vandaag geen schoud, dus zo meteen duik ik nog even mijn bed in."

Met het bezorgen van de kranten is Luke een dik half uur bezig. Zo'n vijftig adressen gaat hij langs, op zaterdag een aantal extra. "Het wordt de laatste tijd wel wat minder, steeds meer mensen lezen de krant digitaal." Eén adresje ligt net buiten het dorp aan het eeuwenoude kleidijkje met de mysterieuze naam Hondersche Laantje. Van oorsprong een jaagpad langs het riviertje De Aa, een watertje dat al door de Romeinen werd bevaren.

De zon komt op. "Dat het steeds vroeger licht wordt, is wel lekker. In de donkerte van de winter is het minder leuk om te bezorgen. Eén keer ben ik door de gladheid flink onderuit gegaan. Dat was een lelijke smakkerd. Ook gebeurt het me in de winter eerder dat ik door de wekker heen slaap. Meestal zijn mijn ouders er dan om mij op tijd wakker te roepen. Voor zeven uur moet alle kranten in de brievenbussen liggen, op zaterdag een uurtje later. De zaterdagen zijn wel de lastigste dagen, omdat ik vrijdagavond met vrienden graag een biertje ga drinken. Als ik een paar zaterdagen achtereen te laat ben met bezorgen, krijg ik het wel te horen van de dorpelingen. Niet erg, dan sta ik weer op scherp!"

Aan de historische Kerklaan is de laatste brievenbus tegen zeven uur bereikt. De eerste ganzen laten zich vanuit de polder horen. "Of ik op de vogelgeluiden let? Eh, niet echt. Meestal heb ik mijn oordopjes in. Lekker muziekje op."

Melkveehouders Lisa en Gerben KOOL

'ZELFS OP ZONDAG LUKT UITSLAPEN NIET'

Het ruikt in de vroege morgen naar zoete melk op het erf van Lisa (33) en Gerben (29) Kool. De biologische boerderij in Linschoten is bij het ochtendgloren volop in bedrijf, 170 koeien moeten gemolken worden. Om vijf uur staat Gerben met zijn 59-jarige vader Dirk in de melkput. "Je kunt ook later beginnen, maar dan ben je 's avonds ook later klaar", verklaart Gerben het vroege opstaan. "Daarbij heb ik overdag zo meer tijd over. Op een boerderij is altijd wel wat te doen. En ik ben bestuurder bij Eko Holland - Melk op Maat. Ook dat vergt inzet."

De varkens die buiten lopen zijn net wakker en snuffelen wat rond. Lisa heeft baby Martijn gevoed en komt naar buiten om de kalfjes te voeren met een mobiele melktank. Een van de ochtendklusjes van de boerin. Hun tweejarige dochter Laura slaapt nog. "Het kan mooi allemaal even tussen de bedrijven door. Zo meteen komt Gerben binnen en ontbijten

we samen. Voordat hij gaat melken, eet hij wel een korn pap of een boterhammetje, maar na het ochtendwerk ontbijten we echt samen. Met een goed glas melk erbij inderdaad!" Gerben veegt nog even de ligboxstallen schoon en schuift het gras voor de voerhekken. De koeien zijn 'uit'. Dat hij zeven dagen in de week vroeg opstaat deert hem niet. "Het is een lekker ritme waar ik in zit. Juist het doorbreken van dat ritme is irritant. Voorheen wisselden mijn vader en ik elkaar op zondag af, zodat een van beiden kon uitslapen. Maar dat werkte niet. Echt doorslapen deed je niet en degene die moest melken was twee keer zo lang bezig. Dat hebben we maar teruggedraaid. Het middagdutje - niet langer dan een kwartiertje, anders val ik in een te diepe slaap - zit er nog wel steeds goed in. Zo'n powernap doet wonderen. En we gaan zo'n tien dagen per jaar op vakantie. Dan lig ik 's ochtends wel tot acht uur op bed."